

EDITORIAL

L'ESPILL

REVISTA FUNDADA PER JOAN FUSTER
SEGONA ÈPOCA / NÚM. 7 / PRIMAVERA 2001

DIRECTOR: Antoni Furió

CAP DE REDACCIÓ: Gustau Muñoz

CONSELL DE REDACCIÓ:

Xavier Antich, Juli Capilla, Olga
Dénia, Martí Domínguez, Ferran
Garcia-Oliver, Vicent Olmos,
Faust Ripoll, Pau Viciano

CONSELL ASSESSOR:

Cèlia Amorós, Joan Becat,
Manuel Borja-Villel, Eudald
Carbonell, Narcís Comadira,
Manuel Costa, Alfons Cucó,
François Dosse, Antoni Espasa,
Ramon Folch, Mario Garcia
Bonafé, Salvador Giner, Josep
Fontana, David Jou, John
Keane, Giovanni Levi, Isabel
Martínez Benlloch, Joan
Francesc Mira, Javier Muguerza,
Francesc Pérez Moragón,
Damià Pons, Josep Ramoneda,
Ferran Requejo, Vicenç Rosselló,
Xavier Rubert de Ventós, Pedro
Ruiz Torres, Vicent Salvador,
Josep Maria Terricabras,
Vicent Todolí, Enzo Traverso,
Josep Antoni Ybarra

Edita: Universitat de València
i Edicions Tres i Quatre

Redacció, administració i subscripcions:
Publicacions de la
Universitat de València
c/ del Batxiller, 1-1a 46010 València.
Tel.: 96 386 41 15 Fax: 96 386 40 67
a/e: lespill@uv.es

Disseny gràfic: Enric Solbes

Fotocomposició i maquetació:
Publicacions de la
Universitat de València

Impressió: Tipografia Artística Puertes

Distribució: Enlace S.A.

Tels.: 96 186 10 34 / 93 338 14 00 /
971 71 30 78

ISSN: 0210-587 X

Dipòsit legal: V-2686-1979

Preu d'aquest número: 1.500 ptes./ 9 euros

No seria gaire agosarat d'afirmar que sense comprendre el nacionalisme difícilment podrà interpretar-se la història del segle XX ni, segurament, el futur immediat del que ara comença. Cancel·lar la reflexió sobre un fenomen social i polític tan complex, reduint-lo a una sorprenent –i desagradable– regressió al tribalisme excloent, de naturalesa antidemocràtica i més que potencialment violenta, no sembla la millor predisposició intel·lectual per a copsar la diversitat dels nacionalismes i les seues implicacions com a experiència de la modernitat. Perquè més enllà de les apel·lacions ideològiques a la tradició i al passat, el nacionalisme mira també cap al futur, es mou entre la voluntat de modernització de la societat i la por a la desintegració i a la pèrdua de la identitat. Els resultats d'aquesta combinació de passat i futur han estat radicalment diferents segons la cultura política i les circumstàncies històriques de les societats implicades en els processos de construcció i de mobilització nacional. Certament, de nacionalismes i nacionalistes n'hi ha de moltes menes. Els nacionalismes acompleixen papers diferents segons les situacions, històricament determinades. Què té a veure Masaryk amb Hitler? Renan amb Pétain? Gandhi amb Milosevic? En aquest sentit resulta poc convincent sortir del pas adduint la diferència entre patriotisme (bo) i nacionalisme (dolent). La realitat, més aviat, és que en nom de la nació i de la pàtria s'han bastit els totalitarismes i s'han perpetrat genocidis, però també en el seu nom s'ha organitzat la resistència cívica i la defensa de la democràcia liberal. La confusió interessada entre nacionalisme i exclusió ètnica o racial, a la llum de les investigacions històriques i sociològiques actuals, no resisteix la mirada crítica. El prejudici polític, per dir-ho així, té molt a veure amb l'estigmatització indiscriminada de qualsevol tipus de nacionalisme reivindicatiu diferent al que encara continuen segregant els Estats nació. Perquè tret de les seues formes totalitàries i genocides, el nacionalisme d'Estat, sovint poc o no gens respectuós amb la pluralitat, ha rebut pocs atacs i tendeix a transvestir-se en un patriotisme d'alta valoració moral. O a ser considerat, com a molt, una cendra innocent d'una època ja superada. Sense ocultar el seu vessant més fosc, fins i tot les derives genocides, convé repensar el nacionalisme d'una manera més oberta i matisada, i crítica amb les certeses d'un pensament pretesament antinacionalista de voluntat hegemònica, que nega credencials democràtiques a qualsevol proposta de *demos* nacional diferent a la dels guanyadors. En aquest sentit cal «historitzar» la nació i el nacionalisme, situar-los en la seua època i context. Però l'experiència de la modernitat indica que les cultures nacionals i la consciència nacional s'afirmen més enllà dels seus orígens històrics i responen, en el fons, a una necessitat humana de pertinença que pot prendre moltes formes. Una d'elles, sens dubte, és la nació. A la clarificació d'una part almenys d'aquestes qüestions dediquem el dossier del present número, que publica també, amb intenció documental, una peça clàssica, més citada que llegida, la famosa conferència «¿Què és una nació?» d'Ernest Renan.